

PARIŠKA MIROVNA KONFERENCA

Jože PIRJEVEC

Univerza v Trstu, IT-34100 Trieste, Piazzale Europa

Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije Koper, SI-6000 Koper, Garibaldijeva 18

IZVLEČEK

Razprava o Pariški mirovni pogodbi skuša prikazati zapleten diplomatski iter, ki je bil potreben za oblikovanje nove slovensko-italijanske meje in priključitev Primorske Sloveniji (oz. Jugoslaviji). Tekst sloni predvsem na neobjavljenih dokumentih iz britanskih arhivov, ki na zgovoren način razkrivajo ozadje pogosto napetih mednarodnih odnosov v času, ko se je razkol med Vzhodom in Zahodom že razraščal v hladno vojno. Iz njih je očitno, da je bila nova slovensko-italijanska meja, ki naj bi nadomestila rapalsko iz leta 1920, sad kompromisa med velikimi silami, za katere so bila lokalna etnična vprašanja le drugotnega pomena, medtem ko so prevladovali ideološki in geo-strateški interesi.

Proti koncu druge svetovne vojne so se ZDA, Velika Britanija in Sovjetska zveza okvirno zmenile, da po zmagi ne bodo ponovile Pariške mirovne konference iz leta 1919. Množica problemov in protagonistov, ki bi se v tem primeru nakopičila, bi bila namreč tolikšna - je zapisal ameriški državni tajnik James Byrnes - "da bi konferenca trajala vsaj eno leto, če bi sploh bila uspešna." (Leiss, Dennt, 1954, 9) Predsednik Truman je zato na konferenci v Potsdamu avgusta 1945 predlagal Churchill in Stalinu, naj bi ustanovili Svet zunanjih ministrov velikih sil, ki naj bi začel najprej razpravljati o mirovni pogodbi z Italijo, Romunijo, Madžarsko, Bolgarijo in Finsko. Svet se je prvič sestel 11. septembra 1945 v Londonu in nadaljeval s svojimi seji vse do 2. oktobra, ko se je razšel, ker se ni mogel sporazumeti o bistvenih proceduralnih vprašanjih. Ta zastoj so premostili šele potem, ko so se v Moskvi med 10. in 24. decembrom sestali zunanji ministri Velike Britanije, ZDA in SZ. Sklenili so, da bodo njihovi podtajniki znova začeli z delom v Londonu in da bodo k formulaciji mirovne pogodbe z Italijo pritegnili kot enakopravnega člana tudi Francijo. Tako so med januarjem in aprilom 1946 pogovori znova stekli, obenem pa je bila v Julijsko krajino poslana posebna komisija izvedencev z nalogo, da preuči razmere v deželi in izdela predlog o najprimernejši razmejitvi med Italijo in Jugoslavijo. 25. aprila se je Svet zunanjih ministrov znova sestel v Parizu in se lotil diskusije o petih mirovnih pogodbah, pri čemer je bilo že na prvi seji sklenjeno, da bo Francija sodelovala pri

pisanju vseh pogodb in ne samo tiste z Italijo. 16. maja se je prvi krog pogovorov zaključil, naslednji pa se je začel 15. junija, ko so se zunanji ministri zmenili o italijanskih reparacijah in o ustanovitvi Svobodnega tržaškega ozemlja. 29. julija se je nato v Parizu sestala konferenca 21 držav zmagovalk v drugi svetovni vojni ter nadaljevala s svojim delom do 15. oktobra 1946, ko je odobrila osnutke petih mirovnih pogodb. 4. novembra se je v New Yorku znova sestal Svet zunanjih ministrov štirih velikih, da potrdi in dogradi dosežene rezultate, posebno tiste v zvezi z italijansko-jugoslovansko mejo in ustavno ureditvijo Svobodnega tržaškega ozemlja. Po dolgi diskusiji je Svet le dosegel sporazum in zaključil svoja zasedanja 12. decembra, ko je sklenil, da bodo mirovne pogodbe svečano podpisane v Parizu 10. februarja 1947. (Leiss, Dennt, 1954, 3-15; Opie et al., 1951, 75 on.; Wheeler-Bennet, Nicholls, 1972)

Takšna je v osnovnih obrisih zgodba o diplomatski igri, ki je bila potrebna, da je prišlo do mirovne pogodbe med Italijo in državami zmagovalkami v drugi svetovni vojni. V sržu tega dokaj mučnega procesa pa je mogoče odkriti dramo sodobnega sveta, ki sta ga dve nasprotni ideološki interpretaciji družbe in politične prakse že razklali na dva tabora. V času, ko so tekli pogovori o mirovni pogodbi, se je pojavila na mednarodni sceni kopica kriznih problemov, povezanih z nasprotnimi interesi Vzhoda in Zahoda. Predvsem seveda vprašanje Nemčije in njene povojne ureditve, pa tudi vprašanje Koreje, razdeljene na ameriško in sovjetsko zasedbeno cono, in še vrste drugih držav: Indonezije, Irana, Sirije, Libanona, Grčije, v katerih sta oba bloka hotela uveljaviti svoj vpliv. Napetost, ki je rastla iz zavesti, da s propadom nacistične nevarnosti ne bo mogoče ohraniti pri življenju protihitlerjanske koalicije, se je, kot smo že rekli, znotraj Sveta zunanjih ministrov najprej izrazila v zvezi s proceduralnimi vprašanji, s katerimi je Sovjetska zveza skušala čimbolj omiliti dejstvo, da je v manjšini, in odgovoriti na očitne poskuse Zahoda, da sebi v prid prikroji način sprejemanja odločitev. Molotov je že na londonskem srečanju Sveta zunanjih ministrov zaigral na to karto in s tem zaustavil mirovni proces za nekaj mesecev, znova pa jo je potegnil iz rokava med zasedanjem Mirovne konference v Parizu, ko je bilo treba določiti način glasovanja. Svet zunanjih ministrov je namreč sklenil, da mora glasovati za posamezne člene mirovnih pogodb vsaj dvotretjinska večina: ker je bilo udeležencev konference 21, od katerih je bilo 6 predstavnikov t. i. "slovanskega bloka", je to pomenilo, da bi brez privoljenja Moskve ne bilo mogoče izdelati nobene mirovne pogodbe. Ta sklep pa je odklonilo 15 zahodnih članov konference in ga, kljub nasprotovanju "slovanskega bloka", zamenjalo z odločitvijo, da zadostuje tudi preprosta večina. Molotov je sicer izjavil, da njegova vlada tako izglasovanih priporočil ne bo upoštevala, vendar s to grožnjo ni dosti dosegel. Zahodnjaki so bili pripravljeni sprejeti le popravek Jugoslavije, ki je predvideval naslednje: če konferenca ne bi sprejela z dvotretjinsko večino predloga države zmagovalke, ki meji na premagano državo, bo prva imela pravico, da se z njim obrne na Svet štirih velikih. (Leiss, 1954, 14)

Jasno je, da se je Jugoslavija s tem popravkom skušala zavarovati pred odlo-

čitvami, ki bi škodile njenim interesom in koristile Italiji, ter si zagotoviti možnost dodatnega apela. Tu pa smo že pri naslednjem dramatičnem aspektu mirovnega procesa, ki se je neposredno dotaknil primorskega prostora. Od petih držav, s katerimi naj bi, po odločitvi, sprejeti v Potsdamu, zmagovalci najprej podpisali mirovno pogodbo, so bile tri - Madžarska, Romunija, Bolgarija - bolj ali manj neprikrito že v primežu Moskve, medtem ko je bila četrta, Finska, zaradi svoje geografske lege že vnaprej obsojena na vlogo njenega vazala. Samo Italija je spadala v zahodno influenčno sfero, čeprav je bila zaradi svojih nestabilnih notranjih razmer, ki jih je pogojevala prisotnost močne komunistične partije, in zaradi svojega položaja mejne marke na obrobju sovjetskega bloka, nadvse ranljiva in potrebna zunanje podpore. To podporo so ji bili zahodnjaki pripravljeni tudi nuditi, saj se jim je zdelo iz psiholoških in strateških razlogov še kako pomembno ohraniti na oblasti stranke, katerim so lahko zaupali. Z druge strani pa je bila tudi Sovjetska zveza prepričana, da mora zastaviti svoje sile v korist maršala Tita. V Moskvi so namreč - kljub občasnemu nelagodju zaradi njegove trmoglavosti in samozavesti - v njem še vedno videli najbolj pomembnega in zvestega zaveznika na Balkanu. Splet vseh teh interesov in okoliščin je imel za posledico, da je problematika italijansko-jugoslovanske meje, ki je bila v bistvu dokaj marginalna, če jo umeščamo v okvir svetovnega spopada med blokoma, postala nadvse pomembna, ker je naključje hotelo, da sta si Vzhod in Zahod na mirovni konferenci prav na njej preizkusila moči. S tem je bilo vprašanje ponovne razmejitve v tistem pasu, ki teče od Kanalske in Soške doline mimo Tržaškega zaliva vse do Kvarnera, v bistvu iztrgano iz konteksta jugoslovansko-italijanskih odnosov in postalo jabolko spora med velesilami, ki so bile do konkretnih etničnih problemov na teritoriju dokaj indiferentne.

To se je izkazalo že v poročilih izvedencev, ki jih je Svet zunanjih ministrov poslal v Julijsko krajino, da na licu mesta ugotove, kakšno je etnično stanje na spornem ozemlju. Njihov prihod je vzbudil tako v slovenskem in hrvaškem kot v italijanskem prebivalstvu val čustev in pričakovanj, povzročil frenetično politično dejavnost proitalijanskih in projugoslovanskih strank in organizacij, ne da bi v bistvu zares prispeval k razvozlanju mejnega vprašanja. Kot je znano, so štirje izvedenci predlagali štiri različne mejne črte, pri čemer je bila jugoslovanskim zahtevam najbolj blizu sovjetska, italijanskim pa ameriška. Prva je Jugoslaviji dodeljevala ves teritorij vzhodno od meje, ki bi zajela v svoj krog Tržič, Čedad, Gorico in Trbiž, druga pa je predvidevala mejo, ki bi prepuščala Jugoslaviji Soško dolino, obšla južno od Gorice Tržaški zaliv, nadaljevala svojo pot nekako po sredi Istre in se dotaknila Kvarnerskega zaliva severno od Labina. Angleški razmejitveni predlog se je razlikoval od ameriškega samo v istrskem delu, saj je segel do obale pri reki Raši. Kot je očitno, sta oba zagotavljala Italiji ne samo Trst, temveč tudi vso obalo od Kopra do Pulja. Francoski predlog je bil do Italije manj širokogruden: na severu je sicer sovpadal z angleškim in ameriškim, vendar je že pri Gorici od njiju pomembno odstopal, saj je

vklučil v območje, ki naj pripada Jugoslaviji, velik del Brd. Še bolj radikalno se je razločeval od njiju v Istri, kjer je nekako 20 km južno od Trsta ostro zavil proti obali do ustja reke Mirne. (Leiss, 1954, 20)

Nobeden od predlogov, ki so jih izdelali izvedenci štirih velikih, ni zadovoljil Jugoslavije ali Italije. 3. maja sta Kardelj in De Gasperi nastopila pred Svetom zunanjih ministrov in vsak s svojega zornega kota podala svoje komentarje glede njihovega dela. Podpredsednik jugoslovanske vlade je sicer priznal, da sovjetska linija najbolj odgovarja etničnim danostim, obenem pa menil, da ne jemlje zadosti v poštev ekonomskih in geografskih značilnosti spornega ozemlja. De Gasperi je z druge strani trdil, da je tisti del meje, glede katerega zahodnjaki soglašajo, v sozvočju s pozicijo njegove vlade, da pa nobena od štirih linij ne jemlje v poštev italijanske manjšine v onem delu Julijske krajine, ki naj bi bila prepuščena Jugoslaviji, predvsem na Reki in v Zadru. Vsekakor je bil mnenja, da je ameriška linija še najbližja tisti, ki jo je leta 1919 predlagal predsednik Wilson in jo je rimska vlada takrat ogorčeno zavračala, dvajset let kasneje pa sprejemala kot najbolj pravično. Diskusija znotraj Sveta zunanjih ministrov se je nadaljevala tudi naslednjega dne, a brez posebnih rezultatov. Molotov je sicer obljubil, da bo njegovo stališče do problema italijanskih kolonij in reparacij bolj prožno, če bodo njegovi kolegi sprejeli sovjetsko linijo, vendar s tem ni prodril. Edini rezultat prvega kroga pariških pogovorov je bila tako odločitev, sprejeta 13. maja, da bodo tudi Velika Britanija in ZDA osvojile francosko linijo. (PRO, FO, 371/67324/R 179; FO, 371/59568/R 6859/G)

Svet zunanjih ministrov se je znova sestel v Parizu 15. junija in se spet zapletel v neplodna pogajanja, dokler ni 21. junija francoski zunanji minister Henri Bidault predlagal začasno internacionalizacijo Trsta in njegovega ozemlja. Sledila je - kot piše v poročilu britanskega zunanjega ministra Bevina - dolga pavza, saj je bilo očitno, da Molotov na to potezo ni bil pripravljen. V naslednjih dneh je sicer skušal v privatnih pogovorih s svojimi zahodnimi kolegi še zagovarjati jugoslovansko stališče in je šel tako daleč, da je predlagal skupno suverenost Italije in Jugoslavije nad Trstom, ki naj bi ga vodila jugoslovanski in italijanski guverner, toda tudi s to kompromisno rešitvijo ni prodril. Ameriški zunanji minister Byrnes je v polemiki z njim poudaril, da francoska linija prepušča Jugoslaviji 3,124 kvadratnih milj Julijske krajine s 540.000 prebivalci, od katerih je 376.000 Jugoslovancev in 128.000 Italijanov. Samo 525 kvadratnih milj naj bi ostalo Italiji s 423.000 prebivalci, od katerih je bilo 278.000 Italijanov in 115.000 Jugoslovancev. (PRO, FO, 371/59568/R 9523/G) Ker so zahodnjaki grozili, da bodo, če ne pride do sporazuma, prepustili celotno vprašanje Mirovni konferenci, je Molotov, ki si tega ni želel, češ da bi problematika samo zasejala razkol med državami zmagovalkami, končno popustil. 29. junija so zunanji ministri sprejeli Bidaultov predlog kot platformo za nadaljnjo razpravo, 3. julija pa so ga tudi formalno potrdili. Pogovori so se seveda še nadaljevali, saj je bilo treba določiti meje STO in njegov statut, ki naj bi po sovjetskem

predlogu ne bil začasen, temveč trajen. Na koncu so se zunanji ministri zmenili, da sprejmejo francosko razmejitveno črto od Devina do Novigrada, ki je zaobjemala okrog 725 kvadratnih km, ter določili, da bo integriteto STO ščitila Organizacija združenih Narodov oziroma Varnostnega sveta, ki naj bi v posvetovanju z Italijo in Jugoslavijo imenoval njegovega guvernerja. Ta naj bi po svoji umestitvi sklical splošne volitve, iz katerih naj bi izšli ustavodajna skupščina in upravna oblast.

S tem sprazumom se je razprava o novi razmejitvi med Italijo in Jugoslavijo praktično zaključila. Mirovna konferenca, ki je zasedala med avgustom in oktobrom 1946, je na zahtevo Brazilije, ki je zastopala italijanske interese, in na zahtevo Jugoslavije sicer še govorila o mejah, toda ne da bi spremenila predlog, izdelan v Svetu zunanjih ministrov. Kljub temu pa Italija in Jugoslavija nista opustili svoje borbe v korist lastnim zahtevam, saj je zunanji minister Simić še novembra 1946 na sestanku Sveta zunanjih ministrov predlagal za svojo stran bolj ugodno mejno rešitev, medtem ko je italijanski veleposlanik Tarchiani predstavil idejo o plebiscitu na spornem območju. Toda Svet zunanjih ministrov teh dveh potez ni vzel v poštev kakor tudi ne sporazuma med Titom in Togliattijem, po katerem naj bi Jugoslavija dobila Gorico, Trst pa naj bi kot avtonomno mesto prišel pod italijansko suverenost. (PRO, FO, 371/67327/R 2183)

Statusa Italije in Jugoslavije v okviru mirovnih pogovorov sta bila formalno različna, saj je prva spadala med premagance (čeprav so ji zavezniki priznavali sobojevništvo v zadnjem obdobju vojne), druga pa je bila med zmagovalci. V resnici sta bili obe odvisni od podpore velikih sil, ki so se zanjo odločale glede na lastne koristi. Beograjska in rimska vlada sta sicer napeli vse sile, da bi v Parizu prepričljivo zagovarjali svoj prav, in sta, kot pravi v svojih spominih Norman Bentwich, razdelili med delegate za celo polico knjig o geografiji, demografiji, gospodarskih in političnih razmerah Julijske krajine in Trsta. "Mape, ki so prikazovale nasprotno mejne predloge, bi prekrile največjo sobano luksemburške palače. Težko je bilo verjeti, da primanjkuje papirja. Mi smo si želeli, da bi bil racioniran." (Bentwich, 1967, 734) Ta napor pa ni obrodil posebnih sadov, saj je bil v bistvu rezultat dolgega diplomatskega barantanja takšen, kakršnega so si želeli zahodnjaki in kakor so ga načrtovali Angleži. Čeprav so v Svetu zunanjih ministrov štirih velikih igrali vlogo posrednikov Francozi, so zakulisno dogajanje vodili predvsem iz Foreign Offica, kjer so od vsega začetka izhajali iz prepričanja, da je treba čimprej obnoviti demokratično, fašizma očiščeno Italijo, zmožno, da se obvaruje pred komunizmom in pred ruskim vplivom. "Z druge strani", piše v memorandumu, ki ga je Anthony Eden posvetil mirovni pogodbi z Italijo že maja 1945, "pa ne pride niti v poštev, da bi še nadalje sprejemali zahtevo Italije, da je velika sila. Treba je dokazati tako Italiji kot svetu, da se agresija ne splača, in zaradi tega mora Italija plačati za svoje preteklo delovanje in sodelovanje v vojni z Nemčijo". (PRO, FO, 371/50780/U 4437/G)

De Gasperi je seveda to politično usmeritev - predvsem glede njenih uvodnih

predpostavk - dobro razumel in je svojo akcijo v zaščito italijanskih interesov v skladu z njo tudi oblikoval, tako da je v kontaktih z Angeži in Američani večkrat opozarjal na komunistično nevarnost v italijanskem političnem življenju. (Foreign Relations, 1970, 268) Za Jugoslovane je bil seveda tak pristop, ki ni jemal v poštev trpljenja primorskega ljudstva pod fašizmom in njegovih žrtev v borbi proti Mussoliniju in Hitlerju, nesprejemljiv. Ker so čutili, da jim je Zahod sovražen, so se povsem zatekli pod zaščito Sovjetske zveze in na mirovni konferenci nastopili z ihto, ki je včasih mejila kar na fanatizem, in je bila pogosto kontraproduktivna. Pri tem pa se niso omejili samo na besede, temveč so svoj odklonilni odnos do Zahoda pokazali tudi z dejanji. Tako se junija 1946 niso udeležili velike parade zmage, ki so jo Britanci organizirali v Londonu, kar dvakrat so s procesi proti Draži Mihailoviću in Alojziju Stepincu posredno postavili Zahod in Vatikan na zatožno klop, češ da sta podpirala nacifašistične kolaboracioniste, da ne govorimo o sestrelitvi dveh ameriških vojaških letal, ki jih je ukazal Tito prav v času, ko je tekla Pariška mirovna konferenca, ter o podpori grškim komunističnim partizanom, ki so vstali proti legitimni vladi v Atenah. V tem kontekstu se ni čuditi, da so zahodnjaki gledali na Jugoslavijo kot na glasnico sovjetske ekspanzionistične politike in bili prepričani v njeno namero, da si zlepa ali zgrda - tudi s pomočjo italijanskega delavstva - prisvoji STO, takoj ko ga bodo zapustile anglo-ameriške enote. Zato so v diplomatskih pogovorih v drugi polovici leta 1946 posvetili vso pozornost Statutu STO in ga oblikovali tako, da so dali čim več oblasti guvernerju in čim manj ljudski skupščini. Njihovi dvomi o možnosti obstanka STO na meji z močno oboroženo in agresivno Jugoslavijo pa so že napovedovali, da gre za mrtvorjeno dete.

Da ima Tito znotraj stalinističnega tabora posebno vlogo in mesto, je podčrtal tudi vseslovanski kongres, organiziran novembra 1946 v Beogradu. Zahodnim opazovalcem je namreč narekoval misel, da ima Jugoslavija odslej "rang št. 2 med slovanskimi narodi", pri čemer ni nihče opazil napetosti, ki je nastala med Beogradom in Moskvo, ker ta ni dosledno podpirala jugoslovanskih teritorialnih zahtev. Napetost je bila posebno velika ob koncu leta 1946 in na začetku 1947, saj je bil Tito mnenja, da bo zanj izredno težko podpisati mirovno pogodbo z Italijo, če ne pride v Istri do kakšne koncesije v prid Jugoslaviji - očitno je pač mislil na dostop Slovenije do morja. (PRO, FO, 371/66530/U 174) Na koncu pa je le klonil, ne samo zaradi pritiska Moskve, temveč tudi zaradi grožnje Anglo-Američanov, da ne bodo umaknili svojih čet iz tistega področja Cone A, ki naj bi po pogodbi pripadlo Jugoslaviji.

V zadnjem trenutku so Francozi, katerim je bila poverjena organizacija podpisne svečanosti, poslali vsem državam, ki naj bi bile prisotne v Parizu, okrožnico, v kateri so sporočili, da bodo ob tej priliki lahko podale še posebno izjavo. Ta korak so v Washingtonu, Londonu in Moskvi sprejeli z velikim nelagodjem, saj so se bali, da bo prišlo do vsesplošnega obtoževanja, katerega tarča bo v prvi vrsti Italija. Zaradi tega so zahtevali od francoske vlade, da nekoliko spremeni svojo prvotno odločitev in

povabi tiste države, ki žele kaj pripomniti, da to storijo v pisni obliki. Tako se je zgodilo, da sta Italija in Jugoslavija vsaka zase izročili francoskemu zunanjemu ministrstvu svoji deklaraciji, ki obe izražata nestrinjanje z mirovno pogodbo. Vendar obstaja med obema tekstoma bistvena razlika: medtem ko jugoslovanski trdi, da se FNJR s podpisom mirovnega ugovora ne odpoveduje svojim etničnim zahtevam, je italijanski bolj radikalen, saj poudarja pravico Italije do teritorialne ekspanzije tudi onkraj njenih etničnih meja, češ da ni mogoče sprejeti dokumenta, ki s svojimi ozemeljskimi, ekonomskimi, kolonialnimi, vojaškimi členi demografsko duši 45-milijonski narod, stisnjen v prostor, ki ga ne more preživeti. (De Castro, 1981, 427) Ob branju tega dokumenta, ki priča predvsem o nezmožnosti italijanskega političnega razreda, da bi se povsem odpovedal miselnim obrazcem liberalne in fašistične Italije, je mogoče tudi razumeti zaskrbljenost ugledne angleške revije *The World Today*, ki je v svoji decembrski številki leta 1946 pisala: "Čeprav bo mirovno pogodbo večina italijanskega javnega mnenja verjetno sprejela, ko bo prvi šok mimo, je v njej precej prostora za razrast revizionističnih tendenc. (...) Če bo mogoče zagotoviti zблиžanje Italije z Jugoslavijo, bo mirovna pogodba upravičena, saj bi prijateljska zveza med obema državama lahko postala pomemben dejavnik evropske stabilnosti. Toda sedaj v Italiji prevladuje mnenje, da so jo njeni prijatelji že drugič v tridesetih letih izdali, in če bo v bodoče skušala to popraviti z enakimi metodami kot v preteklosti, bodo posledice za mir v svetu lahko še bolj katastrofalne."

THE PARIS PEACE CONFERENCE

Jože PIRJEVEC

University of Trieste, IT-34100 Trieste, Piazzale Europa

Science and Research Centre of the Republic of Slovenia Koper, SI-6000 Koper, Garibaldijeva 18

SUMMARY

The Paris Peace Treaty, signed on February 10th 1947 by the war winners and the five defeated European countries (Italy, Romania, Hungary, Bulgaria and Finland), was a significant step in the marking out of the new European frontiers as drawn by the second World War. In this particular context it was also a decisive event in the history of the Slovene nation, for with the Paris Peace Treaty it gained almost the entire ethnic territory in the Primorska region, which had until then been under the sovereignty of Italy. In spite of the fact that on May 1945 the Slovene partisan units liberated, with the aid of the Yugoslav Army, the entire territory that the Slovenes had demanded for themselves, including Trst (Trieste), Gorica (Gorizia), Čedad (Cividale del Friuli) and Trbiž (Tarvisio), the issue of the new Italian-Yugoslav frontier remained opened due to the simple reason that the great

powers interfered in the matter, proceeding from their contradicting geostrategic and particularly ideological interests. Within the framework of the peace talks set out by the foreign ministers of the big four countries already in autumn 1946 and continued in spring next year, the problem of the Yugoslav-Italian border reached a dramatic point in the period of the cold war, the problem which could be solved only with a compromise: with the setting up of the Free Trieste Territory (FTT), a sort of a tiny buffer state, which was to enclose, in the northern Adriatic, that particular territory, about which the great powers could not agree up to whom it should belong. The solution, proposed by the French foreign minister Bidault on the initiative of the British and accepted by the Russians in spite of the strong objections by the Yugoslavs, was confirmed during August and October 1946 by the Paris Peace Conference. With this, however, the diplomatic game was not over as yet, for a statute of the FTT still had to be worked out (about which the Westerners and the Soviets had some very contradicting opinions) and especially that the Belgrade and Rome governments had to be persuaded to accept the reached solution. Both namely looked upon it as a dictate endangering their ethnic and territorial benefits and at the same time threatening to cause some negative consequences at the interior political level. Under the pressure of the great powers, Italy and Yugoslavia finally decided, in the very last moment, to sign the Paris Peace Treaty with which, however, they at the same time parted with their own declarations of protest. Particularly characteristic in this sense was the Italian memorandum, which demanded, for the Italian nation of some 45 million people, a right to the territorial expansion. Such standpoint of course caused a great deal of anxiety in numerous places, since it promised no final solution in the conflicts on the Italian "eastern frontier".

VIRI IN LITERATURA

- Bentwich, N. (1976):** The Paris Peace Conference, July-October 1946. History Today, XVII, II, November 1967.
- De Castro, D. (1981):** La Questione di Trieste, II. Trieste, LINT.
- Foreign Relations of the United States 1946, II (1970).** Washington.
- Leiss, A. C., Dennt, R. (ed.) (1954):** European Peace Treaties After World War II, Negotiations and Texts of Treaties with Italy, Bulgaria, Hungary, Rumania, and Finland. Boston, World Peace Foundation.
- Opie, Redvers et al. (1951):** The Search for Peace Settlements. Washington, D. C., The Brookings Institution.
- PRO, FO - Public Record Office, Foreign Office.**
- The World Today,** December 1946.
- Wheeler-Bennett and Nicholls, A. (1972):** The Semblance of Peace. The Political Settlement after the Second World War. Macmillan.